

6. Яковлев Д. В. Оппоненты демократии: роль «партии власти» та медіакратії у пострадянській політиці // *Молодий вчений*. – 2014. – 12 (9). – С. 198–201.
7. Kroytor, A. V., Yakovlev, D. V., Aleksentseva-Timchenko, K. (2019). 'Apostles' of indoctrination: ideological peculiarities of representation of religious choice of Ukraine in the system of secondary education (based on analysis of expert interviews). *Ideology and Politics* (2), p. 127–146.

Ключові слова: політичне представництво, експектація, представницька демократія, відчуження, політична комунікація, індоктринація, мас медіа.

Ключевые слова: политическое представительство, ожидания, представительная демократия, отчуждение, политическая коммуникация, индоктринация, масс-медиа.

Key words: political representation, expectation, representative democracy, alienation, political communication, indoctrination, massmedia.

ШТУРМАРЕВИЧ ДМИТРО ОЛЕКСІЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри політичних теорій*

«ДОКТРИНА ГОРБАЧОВА»: КРАХ ІМПЕРІЇ ЧИ ПЕРЕМОГА НОВОГО МИСЛЕННЯ?

Актуальність даної теми зумовлена розвитком протиріч на міжнародній арені, причини яких було закладено наприкінці 80-х років ХХ століття. Головною метою є освітлення цієї теми та можливість простежити вплив «Доктрини Горбачова» на сучасні політичні процеси у пострадянському просторі.

«Доктрина Горбачова» була озвучена вперше у 1988 році на Генеральній асамблеї ООН. Це принципи щодо зміни управління комуністичною державою, які мають вплив і на сьогоднішній день. «Доктрина Горбачова» означає принципи гласності, економічного прискорення і «нового мислення», які були озвучені ще в 1986 році на XXVII з'їзді КПРС. Вони здійснили великий вплив не тільки на внутрішньодержавний устрій, але і на світову спільноту.

Як вважав П. Б'юкенен: «Головним чином варто відзначити що сама ідея про «перебудову свідомості» і трансформації як держави, так і міждержавних відносин була своєчасною. Однак реалізація задумів і їх оцінка на сьогоднішній день залишається предметом дискусій» [1, с. 118].

Дану проблематику в своїх дослідженнях висвітлювали: Дж. Метлок, М. Полинов, О. Гуськова, О. Стикалін, П. Б'юкенен, Д. Чобіт, О. Яковлев, Д. Яковлев, Ю. Шаповал та інші.

Прийнято вважати «Доктрину Горбачова» виключно інструментом зовнішньої політики, однак спочатку вона виходила з перетворень всередині СРСР. З моменту початку перебудови і аж до 1988 року,

М. Горбачов впроваджував зміни, які мали фундаментальний характер для самої держави і для всього світу. Взаємне ядерне роззброєння, пом'якшення напруженості між блоками НАТО і ОВД. Все це можна вважати саме наслідком впровадження М. Горбачовим його доктрини. У 1988 році на Генеральній асамблеї ООН було проголошено про добровільне виведення збройних сил СРСР з країн Варшавського договору, і відмову від принципів Доктрини Брежнєва. На думку О. Яковлева: «Саме через неї СРСР міг втручатися у внутрішні справи держав і країн Центрально-східної Європи, які входили до соціалістичного блоку, щоб забезпечувати стабільність політичного курсу, що будувався на базі реального соціалізму і спрямованого на тісну співпрацю з СРСР. Крім того, вона характеризувалася за всіма кількісними показниками, курсом військового співробітництва з країнами соціалістичної орієнтації на планеті. Назву доктрини зв'язали з прізвищем партійного керівника СРСР тих років Л. І. Брежнєва» [4, с. 54].

Всього за період існування СРСР налічувалося три зовнішньополітичних доктрини. «Доктрина Хрущова», «Доктрина Брежнєва» і «Доктрина Горбачова». Вони відрізнялися одна від одної ступенем наростання протистояння з капіталістичним табором. Якщо при Н. Хрущові СРСР був налаштований рішуче до протистояння і поширення свого впливу по всьому світу, то за часів Л. Брежнєва був змінений принцип, в першу чергу спрямований до політики «розрядки». Відстоювання свого впливу в країнах Центральної та Східної Європи. При М. Горбачові стратегія зовнішньої політики була побудована на основі самовизначення союзників СРСР, натомість була досягнута домовленість з США про нерозповсюдження впливу НАТО на Схід.

В цілому, як зазначає Д. В. Яковлев «Позиція Горбачова пролягала у тому, що одразу після дефектного (реального) комунізму можна побудувати справжній, ленінській комунізм. Але йому довелося рухатись далі. До 1991 року М. Горбачов припинив «холодну війну», відкрив кордони. Він опинився перед вибором, у якого були суттєві обмежувачі: здійснювати економічні реформи та рухатись до демократичної політичної системи» [2].

Як відзначає Д. Чобіт: «Також відносини всередині держави набули іншого формату. З розвитком гласності та переглядом принципів управління в СРСР почалися демократичні процеси. На цьому тлі виникли проблеми, які відображають наслідки «Доктрини Горбачова». А саме: проблема міждержавних конфліктів на пострадянському просторі» [3, с. 8]. Деякі з них почалися ще за часів правління М. Горбачова, такі як конфлікти в Нагірному Карабасі, Придністров'ї, Абхазії, в Чечні й Інгушетії. Також тривають сьогодні конфлікти між Грузією і Росією, Україною і Росією, Азербайджаном і Вірменією. Наслідком доктрини управління державою, яку обрав М. Горбачов, також є процес суверенізації республік СРСР, які спричинили за собою бажання більшої самостійності і, як результат, відділення і остаточне припинення існування СРСР.

Також наслідком політики М. Горбачова, окрім розпаду СРСР є те, що всі проблеми в період «перебудови» відбилися і на Україні. Окупація Криму, війна на Донбасі, внутрішні економічні проблеми, культурні протиріччя мають спільне історичне джерело. Все це можна вважати наслідком половинчастих реформ, які проводив М. Горбачов. Однак варто зазначити, що саме за часів правління М. Горбачова Україна отримала державний суверенітет, ще в 1990 році. Це є важливою віхою у подальшому здобутті державної незалежності.

Таким чином багато сучасних політичних процесів, які відбуваються на пострадянському просторі є наслідком «Доктрини Горбачова».

Список використаної літератури:

1. Бьюкенен П. На краю гибели. – Neoclassic, АСТ, 2008. – 352 с.
2. Яковлев Д. В. «Батько поразки»: вибір останнього генсека. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://core.ac.uk/download/pdf/50593621.pdf>
3. Чобіт Д. В. Горбачов як генератор Нашої незалежності. – Літературна Україна. – 2016 – № 32. – 14 с.
4. Яковлев А. Н. Перестройка: 1985–1991. Неизданное, малоизвестное, забытое. – М. : Международный фонд «Демократия», 2008. – 312 с.

Ключові слова: протистояння, перетворення, доктрина, перебудова, політика, політичний процес, політична трансформація, пострадянський простір.

Ключевые слова: противостояние, преобразования, доктрина, перестройка, политика, политический процесс, политическая трансформация, постсоветское пространство.

Key words: confrontation, transformation, doctrine, perestroika, politics, political process, political transformation, post-Soviet space.

ДМИТРИЄВ ВАДИМ ВАДИМОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри політичних теорій*

ВПЛИВ МАС-МЕДІА НА ПОЛІТИЧНУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Сучасний світ характеризується розмаїттям ідентичностей. Це обумовлено поступовим формуванням у другій половині ХХ – перших десятиліттях ХХІ ст. простору політичної свободи, плюралізму та демократії. Свобода слова у мас медіа є одним із фундаментальних чинників конструювання ідентичностей у сучасному суспільстві. З одного боку, це сприяє самовираженню та самовизначенню індивідів у просторі вільного вибору та конструювання ідентичностей. З іншого боку, плюралізм політичних ідентичностей стає першим кроком до появи полярних ідентичностей, які неминуче спричиняють глибокі